

Zitierhinweis

Král, Pavel: review of: Hana Ferencová, Čechy a Morava očima anglických cestovatelů 1570-1800, Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, Filozofická fakulta, 2018, in: Opera Historica, 21 (2020), 1, p. 128-130, DOI: 10.15463/rec.1061237705

First published: Opera Historica, 21 (2020), 1

copyright

Dieser Beitrag kann vom Nutzer zu eigenen nicht-kommerziellen Zwecken heruntergeladen und/oder ausgedruckt werden. Darüber hinaus gehende Nutzungen sind ohne weitere Genehmigung der Rechteinhaber nur im Rahmen der gesetzlichen Schrankenbestimmungen (§§ 44a-63a UrhG) zulässig.

detailní pozornost na pronikání reformace do Norimberku v letech 1522–1525. Pragensiální tematiku zastupoval Ota Halama, který se ve svém stručném sdělení zabýval dvěma vlnami luterské reformace v Praze, a sice v první polovině dvacátých let 16. věku a poté na počátku 17. století. Čtvrtý blok věnovaný roli knihtisku při šíření opravných náboženských myšlenek obsahuje stař Janusze S. Gruchały o produkci krakovských tiskařů na sklonku 15. i v 16. století a její konfesní skladbě i studii Christine Sauer o norimberském knihtisku v kontextu reformace. Olga Fejtová se následně pokusila představit Prahu jako centrum knihtisku v zemi i roli pražských oficín pro šíření luterské reformace s důrazem na první polovinu 16. století.

Příspěvky v následující sekci se zaměřily na politické souvislosti reformace. Wojciech Krawczuk a Maciej Ziemiński věnovali pozornost zničení společné modlitebny luteránů a reformovaných v krakovském vnitřním městě v květnu 1591, které je považováno za symbolické ukončení reformace ve městě. Do pražského prostředí byl zasazený text Marka Ďurčanského, jež se zabýval vztahem českých králů k radám pražských měst v předbělohorském století. Další dvě sdělení byla věnována roli městských rad v reformačním procesu v Krakově (Zdisław Noga) a Praze (Jiří Pešek).

Závěrečné dva bloky příspěvků se soustředily na vztah reformace a výtvarného umění i na roli reformace v proměnách školství a vzdělání. Na příspěvek Marka Walczaka o vývoji výtvarného umění v Krakově v 15. století navázali Michaela

Hrubá a Jan Royt společným příspěvkem o umění luterské reformace v severních a severozápadních Čechách, který se tak jako jediný z bohemikálních textů vymyká geografickému zasazení uveřejněných studií do trojice zmiňovaných metropolí. Závěrečné dva texty byly postupně věnovány náboženskému profilu krakovské univerzity (Dawid Machaj) a vzdělávacím institucím v Norimberku (Wolfgang Mährle), který na rozdíl od české a polské metropole nedisponoval univerzitou.

Sborník příspěvků patří do širokého proudu bádání o dějinách reformace, které zkoumají její průběh v městském prostředí. Publikované příspěvky ukazují širší témat, která je možné zkoumat v souvislosti s šířením reformace ve velkých městech. Současně dokládají vzájemné odlišnosti zkoumaných lokalit, které dobře vyniknou právě v komparativní optice.

Josef Hrdlička

Hana FERENCOVÁ, Čechy a Morava očima anglických cestovatelů 1570–1800, Olomouc, Univerzita Palackého v Olomouci, 2018, 286 s., ISBN 978-80-88278-17-7.

Knižně vydaná disertační práce Hany Ferencové v sobě spojuje dva přístupy, které dosavadní historiografie používala při studiu cestopisné literatury raného novověku. V první radě jde o spíše popisný pohled na cestopisy, při kterém se badatelé věnují zejména samotnému průběhu cest, jejich itineráři a případně každodennosti cestování. V tomto ohledu mohla autorka navázat na starší práce Aloise Bejblíka

a Josefa Polišenského o cestách Angličanů do českých zemí.¹ Druhý přístup, orientovaný historicko antropologicky, který se snaží cestopisnou literaturu chápat jako prostředek vyjádření identity cestovatele, zejména s ohledem na kategorii jinakosti, v české historiografii zatím zastupovaly zejména Luďa Klusáková a Lucie Storchová.²

K historicko antropologické optice se v úvodu své práce přihlásila i Hana Ferencová. Časově své bádání ohraničila lety 1570 a 1800. Spodní mezník vysvětlila prvními cestopisnými popisy českých zemí v anglickém prostředí, horní mezník poté omezením zájmu o turismus související s vypuknutím francouzské revoluce. Geograficky je její výzkum omezen na zprávy cestovatelů z Anglie. Stranou pozornosti záměrně zůstalo Skotsko a Irsko, podle autorčiných slov zejména kvůli přílišné šíři výzkumu a také jeho částečné zpracovanosti (s. 9). V obráceném gardu se zabývala výhradně návštěvami Čech a Moravy. Vedle metodologických východisek a inspirací se autorka v úvodu věnovala také cestopisnému žánru a historiografickému kontextu cestování v obecné rovině i v rovině cest do a z českých zemí.

Další členění práce je tematické. První kapitola představila v chronologickém sledu jednotlivé návštěvníky Čech a Moravy z Anglie. V zásadě jde o komentovaný seznam jmen cestovatelů a jejich cestopisů doplněný na závěr o přehlednou tabulku.

Autorka cestovatele rozdělila mechanicky na cestovatele z alžbětinské Anglie, na ty ze 17. století a na „turisty“ 18. století. Ačkoliv je zřejmé, že jde pouze o nutný heuristický úvod pro další autorčiny analýzy, myslím, že přílišná stručnost je na škodu. Čtenáři musí bližší podrobnosti o samotné cestě či osobě cestovatele hledat v sekundární literatuře. Na závěr kapitoly se autorka pokusila o typologii cestovatelů z hlediska jejich motivace či profese.

Další tematické kapitoly se postupně zabývaly obyvateli Čech a Moravy i geografickému popisu obou zemí. Samostatnou kapitolu věnovala autorka Praze, která byla nejčastěji navštěvovaným místem, a také konfesní problematice, jež byla pro cestující Angličany důležitá kvůli bouřlivým náboženským poměrům v jejich domovině. Při popisu obyvatel si cestovatelé všimli především vnějšího vzhledu a povahy, jazyka a společenských zvyklostí. Autorka vyzdvihla zejména odkazy na krásu místních žen, avšak připomněla, že názory cestovatelů byly často směsicí vlastní zkušenosti a zažitých stereotypů. Při analýze jednotlivých písemností se jí nepodařilo odhalit zásadní rozdíl ve vnímání Čechů a Moravanů. Cestovatelé také zaznamenávali nesrozumitelnost češtiny a používání němčiny. Z geografického pohledu se nejvíce pozornosti dostalo jednotlivým trasám, přírodním podmínkám a popisům měst. V Čechách se cestovatelé nejvíce věnovali Praze,

¹ Alois BEJBLÍK (ed.), *Fynes Moryson – John Taylor, Cesta do Čech*, Praha 1977.

² Srov. Luďa KLUSÁKOVÁ, *Cestou do Cařihradu. Osmanská města v 16. století viděná křesťanskýma očima*, Praha 2003; Lucie STORCHOVÁ, *Mezi houfy lotrův se pustiti... České cestopisy o Egyptě 15.– 17. století*, Praha 2005.

na Moravě Olomouci a jihomoravskému regionu. V Praze Angličany zaujal zejména kamenný most, univerzita, architektonické památky či židovská komunita. V rámci konfesní problematiky se autorka mimo jiné věnovala vnímání církevních řádů a světců, mezi nimiž si značnou pozornost zasloužil sv. Jan Nepomucký.

Autorce se podařilo využít metodologických přístupů při práci s cestopisnou literaturou. Celistvě představila anglické cestovatele do Čech a na Moravu stejně jako obraz, který si o navštěvovaných místech utvářeli.

Pavel Král

Dirk Jacob JANSEN, Jacopo Strada and Cultural Patronage at the Imperial Court I-II, Leiden–Boston, Brill 2018, 1069 s., ISBN 978-90-04-35526-2.

Nizozemský historik umění Dirk Jacob Jansen předložil ve své dvoudílné monografii výsledky mnohaletého výzkumu věnovaného aktivitám Jacopa Strady. Snažil se co nejúplněji představit životní osudy a působení této mimořádné renesanční osobnosti. Jde o velmi náročný počin, neboť Strada se do dějin zapsal jako antikvář, architekt, kreslíř, učenec, sběratel i autor encyklopedických prací. Rozmanitost jeho aktivit způsobila, že ačkoliv byl v historiografii často zmiňován jako důležitá postava, představuje Jansenova práce vůbec první pokus o zachycení všech jeho podniků a životních událostí. Autoři starších odborných pojednání totiž zpravidla Stradu zmiňovali pouze v souvislosti s pobytem

u určitého mecenáše, konkrétním dílem nebo jednou z oblastí jeho tvorby. Jansen se naopak rozhodl popsat všechny aspekty Stradova uměleckého, podnikatelského i vědeckého působení v kontextu dobové situace a také vývoje jeho osobnosti. V zájmu tohoto cíle prozkoumal úctyhodné množství psaných i hmotných pramenů a do hloubky pronikl do různých oblastí renesančního umění. Jen tak totiž mohl formulovat dobře podložené závěry i odvážnější, avšak promyšlené hypotézy o některých Stradových podnicích, k nimž se nedochoval dostatek pramenů.

Monografii rozdělil do pěti rozsáhlých oddílů, před něž umístil úvod zahrnující několik kapitol. V něm seznámil čtenáře s dochovanými portréty Jacopa Strady od předních umělců stejně jako s obvyklými, avšak často zavádějícími historkami, které se o něm tradují. Mimo jiné přitom poukázal na omyly, jichž se dopouštěli čeští spisovatelé i historikové z přelomu 19. a 20. století, kteří Jacopa Stradu představovali výlučně v souvislosti s jeho působením na dvoře Rudolfa II.

V první části vlastní práce se autor zaměřil na vzdělání a ranou tvorbu Jacopa Strady. Několikrát přitom musel spřádat odvážné hypotézy, neboť například o Stradových učitelích se nedochovaly žádné zmínky. Proto bylo nutné zvážit, do jakého prostředí mladého Jacopa jeho rodina patrně vyslala a jakým stylem byla ovlivněna jeho raná díla. Autor však tyto hypotézy stavěl velmi zodpovědně a z jeho práce je patrné, že veškerá porovnání provedl osobně a nespolehal na výroky svých předchůdců. Pokud známé skutečnosti dovolovaly